

Rapportage broedsucces Broedschuit Balgzandpolder 2021

Inleiding

Een groot deel van de kustbroedvogels die broeden in de Waddenzee nemen al jaren af. Niet alleen in Nederland, maar ook in het Duitse en Deense deel van de Waddenzee. Om het tij te keren nemen diverse beheerders her en der in de Waddenzee maatregelen. Predatie van broedvogels door grondpredatoren is een belangrijke factor in deze afname, reden waarom her en der broedplaatsen worden gecreëerd die bescherming bieden tegen predatoren als vos en bruine rat.

In het kader van een 3-jarige pilot realiseert Rijkswaterstaat op meerdere plekken langs de Waddenkust broedgelegenheid voor visdieven en noordse sterns. Begin 2021 werd Landschap Noord-Holland benaderd over een geschikte locatie rond het Balgzand. Ook op en rond het Balgzand is de afgelopen 15 jaar een scherpe afname van het aantal broedparen kluten (van 500 naar hooguit enkele tientallen) kokmeeuwen (van 6000 naar enkele honderden), visdieven (van 1200 naar enkele honderden) en andere kolonievogels ingezet. De komst van de vos is de voornaamste reden geweest dat de voorheen florerende kolonies kustbroedvogels hier nu vrijwel zijn verdwenen, de nog resterende vogels zitten vrijwel allemaal op een voor de vos niet bereikbare plek, namelijk de Broedrots.

Uiteindelijk is in overleg tussen de 2 partijen gekozen voor een dekschuit, die op 20 april 2021 werd afgemeerd in de Balgzandpolder.

Afbeelding 1. Ligging broedschuit Balgzandpolder Den Helder (rood gemarkeerd)

Werkwijze

De dekschuit is aangeschaft door Rijkswaterstaat en door NG Shipyards in Lauwersoog geschikt gemaakt als "broedschuit".

conform de volgende specificaties:

- a. Rondom de in te richten oppervlakte wordt een hekwerk aangebracht dat bestaat uit stalen geconserveerde staanders en gaas met een hoogte van 60 centimeter.
- b. Op het dek wordt als basis rond grind met een grootte van 16-32 mm in een laag van 10 cm aangebracht.
- c. Op de basis grindlaag wordt een laag fijn tuingrind aangebracht.
- d. Verspreid over de grindlaag worden hele, schone kokkelschelpen gestort.
- e. Om het grind en de kokkelschelpen tegen te houden wordt aan de stalen geconserveerde staanders een opstaande rand van 10 cm hoog aangebracht, waarbij tussen deze rand en het dek een ruimte wordt opengelaten van 2 cm ten behoeve van het afstromende water.
- f. Per 10 m² worden twee gresbuizen aangebracht met een lengte van 50 cm per stuk en met een binnendiameter van 15 cm.
- g. Het drijvende broedeiland wordt middels kettingen en ankers op de locatie verankerd.

Bij de keuze voor de Balgzandpolder als locatie speelden de volgende factoren mee:

- Ligging dicht bij geschikt foerageergebied (Wadden- en Noordzee, Amstelmeer)
- Rust: het omliggende open water is afgesloten voor vaarverkeer
- Bereikbaarheid: door de nabijheid van dieper vaarwater kon de broedschuit hier zonder problemen naartoe worden gebracht.
- Herstel van recentelijk door predatie verloren gegane broedpopulaties sterns op de kwelders van het Balgzand.
- Beleefbaarheid: de broedschuit en de erop aanwezige broedvogels zijn vanachter het kijkscherm van de Balgzandpolder goed zichtbaar.

In deze rapportage wordt beschreven welke broedvogels gebruik hebben gemaakt van deze broedschuit en wat het uiteindelijke broedsucces is geweest.

Werkwijze en resultaten

De op de broedschuit aanwezige broedvogels werden als onderdeel van de jaarlijkse, conform de richtlijnen van SOVON gehouden, broedvogelmonitoring van Balgzand en Balgzandpolder geteld. Hiervoor werden 5 veldbezoeken gebracht op 24 april, 12 mei, 27 mei, 9 juni en 22 juni. Voorts werd op diverse data eind juni en in de maand juli aanvullend gekeken naar broedvogels en broedsucces. Met behulp van een telescoop kon vanaf de werkweg langs de Balgzanddijk de broedschuit goed afgekeken worden op activiteit van broedvogels.

Visdief *Sterna hirundo*

Telrichtlijnen broedvogels volgens SOVON: *Hoogste aantal nesten, alarmerende paren of volwassen individuen tussen de datumgrenzen aanhouden (volwassen individuen: aantal delen door 1,5). Nest-indicerende waarnemingen (broedcode 13, 15, 16) tellen mee in de periode 1 mei - 30 juni; territorium-indicerende waarnemingen en tellingen van paren alleen tussen 20 mei - 30 juni. Waarnemingen van paren alleen noteren als territorium- of broed-indicerend gedrag is vastgesteld. Daarbij de bijbehorende hoge broedcode gebruiken. Worden individuen geteld, ga dan na wat de hoogste broedcode voor de kolonie is.*

Bepaling aantal broedparen: er werden geen geldige territoria/broedgevallen vast gesteld.

Aantal broedparen	Broedsucces
0	0,0

Al binnen enkele uren na het afmeren van de broedschuit op 20 april landde een paartje visdieven op de broedschuit, wat de hoop op daadwerkelijke broedparen toe deed nemen. In eind april-mei werden op diverse data 1-3 paren visdief waargenomen, rustend en soms ook baltsend op het hekwerk van de broedschuit. Tot daadwerkelijke broedgevallen kwam het echter niet.

Afbeelding 2. 20 april 2021 om 19:47: het eerste paartje Visdieven is al neergestreken (foto: W. Bruul)
Kokmeeuw *Larus ridibundus*

Telrichtlijnen broedvogels volgens SOVON: *Hoogste aantal nesten, alarmerende paren of volwassen individuen tussen de datumgrenzen aanhouden (volwassen individuen: aantal delen door 1,5). Nest-indicerende waarnemingen (broedcode 13, 15, 16) tellen mee in de periode 1 mei - 15 juni; territorium-indicerende waarnemingen en tellingen van paren alleen tussen 20 mei - 15 juni. Waarnemingen van paren alleen noteren als territorium- of broed-indicerend gedrag is vastgesteld. Daarbij de bijbehorende hoge broedcode gebruiken. Worden individuen geteld, ga dan na wat de hoogste broedcode voor de kolonie is.*

Bepaling aantal broedparen: het hoogst aantal getelde nesten en territorium-indicerende vogels wat tussen de datumgrenzen 20 mei – 15 juni is waargenomen is aangehouden. Dit betrof 18 nesten en 3 baltsende paren, dus totaal 21 paren, op 27 mei.

Aantal broedparen	Broedsucces
21	0,0

In de loop van mei vestigde zich een kolonie kokmeeuwen op de dekschuit. Op **12 mei** zaten er al 6 vogels in broedhouding op een nest met eieren, terwijl er bovendien nog 8 paren aan het baltsen waren. Op **27 mei** zaten er al 18 vogels in broedhouding op een nest, waarvan 2 paren een nest hadden gebouwd aan de buitenkant van het hekwerk. Eventuele jongen van deze 2 nesten zouden bij het te water raken niet meer terug de schuit op kunnen komen en zouden om verder op te groeien naar de vaste wal moeten zwemmen. Ook zaten er nog steeds 3 baltsende paren op de schuit. Op **9 juni** leek alles aanvankelijk nog goed te gaan, er zaten nog minimaal 17 paren op een nest met eieren of kleine pullen. Na enkele minuten observeren landde er echter een adulte zilvermeeuw op de schuit. Hij of zij trok zich niets aan van de tientallen volwassen kokmeeuwen die in de aanval gingen, wandelde enkele meters over de schuit, slokte een kokmeeuwenkuiken in één keer door en ging er vervolgens vandoor. Aan de vanzelfsprekendheid waarmee dit ging viel af te lezen dat dit niet de eerste keer was voor deze individuele zilvermeeuw. Dit bleek wel op **23 juni**. Op deze datum zaten er nog steeds of opnieuw 21 vogels in broedhouding op het nest, voor zover zichtbaar allemaal op eieren. Kuikens werden deze dag niet waargenomen. Aangezien de meeste paren tussen 12 en 27 mei tot eileg over zijn gegaan en kokmeeuwen 22-26 dagen broeden had er op deze datum een flink aantal pullen aanwezig moeten zijn.

Afbeelding 3. 23 juni 2021: broedende kokmeeuw op het nest met wakende partner ernaast.

Ook bij vervolfbezoeken werden geen pullen gezien, ondanks het feit dat tot aan eind juli nog enkele hardnekkige vogels in broedhouding werden aangetroffen. Alhoewel de desbetreffende zilvermeeuw alleen op 9 juni op heterdaad werd betrapt, is het aannemelijk dat predatie door vliegende predatoren de of een hoofdoorzaak is geweest voor het ontbreken van broedsucces op de broedschuit. Grondpredatoren kunnen de dekschuit niet op en een naastgelegen kolonie kokmeeuwen op de Broedrots (79 paar) was wel succesvol, zodat ook factoren als voedselgebrek en weersomstandigheden kunnen worden uitgesloten.

Datum	Aantal broedparen Kokmeeuw
24 april	0

12 mei	14
27 mei	21
9 juni	17
22 juni	21
17 juli	2

Tabel 1. geteld aantal broedparen kokmeeuw gedurende de veldbezoeken van 24 april t/m 17 juli.

Discussie

Eenzijds is het jammer dat er in dit eerste jaar nog geen visdieven en noordse sterns op de schuit zijn gaan broeden. Een aantal redenen waarom het niet tot vestiging van broedende sterns is gekomen zijn geopperd:

- **Ontbreken loksterns:** op allerlei kunstmatig aangelegde broedplekken zijn sterns gaan broeden zonder dat daar loksterns aanwezig waren. Dit lijkt dus geen factor van belang te zijn. Anderzijds, het kan ook geen kwaad er vóór broedseizoen 2022 een aantal te plaatsen en te kijken wat hiervan het resultaat is.
- **Broedschuit te laat in het seizoen geplaatst:** de broedschuit is op 20 april afgemeerd. De overgrote bulk van de in Nederland broedende visdieven moet dan nog terugkeren uit hun overwinteringsgebieden. Tot ver in juni kunnen nieuwe kolonies visdieven zich vestigen op geschikte broedplekken. Ook dit lijkt dus niet de reden geweest te zijn dat er zich geen broedende sterns hebben gevestigd.
- **Concurrentie met kokmeeuwen:** Dat er kokmeeuwen op de schuit zijn gaan broeden hoeft geen belemmering te zijn voor de visdieven om zich er ook te vestigen. Op een broedvlot in ons weidevogelterrain het Mosselwiel (aanmerkelijk kleiner dan de broedschuit) nabij het dorp 't Zand zitten deze soorten gebroederlijk naast elkaar.
- **Aanwezigheid geschiktere broedplekken in de nabijheid:** de aanwezigheid van de broedrots, een specifiek voor kustbroedvogels aangelegd bouwwerk met al enkele jaren een grote gemengde kolonie kokmeeuwen, visdieven en andere sterns en meeuwen, zou een reden kunnen zijn geweest dat sterns de broedschuit meden. Er was immers een geschiktere locatie voorhanden! Echter, er ligt al jaren een kleiner broedvlot in de Balgzandpolder waarop wel jaarlijks visdieven tot broeden komen, terwijl ze net zo goed op de broedschuit hadden kunnen gaan zitten. Bovendien, ook voor de kokmeeuwen, die wél op de broedschuit zijn gaan broeden, geldt dat ze net zo goed bij hun soortgenoten op de Broedrots hadden kunnen gaan zitten.

Conclusies en aanbevelingen voor 2022

Uiteindelijk hebben er in 2021 alleen komeeuwen gebroed op de broedschuit. Ook deze soort is echter een zorgenkindje in de gehele Waddenzee. In de regio Balgzand is bijvoorbeeld het aantal broedparen het afgelopen decennium gezakt van 6000 naar hooguit enkele honderden. Dat deze kokmeeuwen niet succesvol zijn geweest is jammer. Mogelijk zijn kleine vestigingen minder succesvol in het verjagen van prederende grote meeuwen dan grote kolonies kokmeeuwen. In de naburige kolonie op de Broedrots werd niet waargenomen dat grote meeuwen stelselmatig de pullen van kokmeeuwen en visdieven opaten en werd een deel van de jongen wél vliegvlug.

Of er in 2022 wél sterns op de broedschuit zullen gaan broeden zal de tijd leren. Of een kolonie visdieven zich op een bepaalde locatie vestigt is afhankelijk van een aantal factoren die per jaar kunnen verschillen. In potentie is zowel de locatie als de broedgelegenheid in ieder geval erg geschikt.

De enige aanbeveling die voor volgend jaar nog kan worden overwogen is het plaatsen van een aantal lokvogels. Er zijn legio voorbeelden van locaties waar visdieven zich ook zonder lokvogels te plaatsen nieuw hebben gevestigd, maar dit lijkt een typisch geval van "baat het niet, dan schaadt het niet!"

20 april 2021: de broedschuit wordt op z'n plek geduwd.

Tekst en foto's: Roelf Hovinga, Senior Boswachter Landschap Noord-Holland
Regio Wadden en Duinen, november 2021